

De Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017

Inleiding

De nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) is op 11 juli 2017 door de Eerste Kamer aangenomen. Eerder, op 14 februari 2017, stemde de Tweede Kamer al in met het wetsvoorstel. De wet treedt begin 2018 in werking.

De nieuwe Wiv vervangt de eerdere wet uit 2002. De vorige versie van de Wiv was dringend aan modernisering toe. De mogelijkheden van de AIVD bleven achter bij de stormachtige ontwikkeling van de techniek. Bovendien was er behoefte aan heldere kaders. Met de nieuwe Wiv kan de AIVD ook in de toekomst dreiging in kaart brengen en daarmee de nationale veiligheid en de democratische rechtsorde blijven beschermen.

In de wet is geregeld welke **taken** de AIVD heeft en welke **bevoegdheden** daarbij horen. Ook is vastgelegd wie de AIVD **controleert** en **hoe** dat gebeurt.

Wiv 2002 versus Wiv 2017

Controle

In de Wiv 2017 zijn de bevoegdheden van de AIVD uitgebreid. Dat gaat hand in hand met strengere controles. Vooraf, tijdens, en achteraf.

De **Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD)** controleert **gedurende het hele proces** het werk van de AIVD. De CTIVD heeft altijd onbelemmerd toegang tot alle systemen van de AIVD en is volledig onafhankelijk.

De Wiv 2017 voorziet ook in een controle **vooraf**. Die taak komt te liggen bij de **Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB)**. Ook deze commissie opereert volledig onafhankelijk.

Interceptie

Anders dan in 2002, verloopt tegenwoordig vrijwel alle communicatie over kabels. De nieuwe Wiv geeft de AIVD de mogelijkheid om ook daar communicatie te onderzoeken. Voorheen kon alleen communicatie die via de ether verloopt grootschalig worden onderschept.

Dat wil niet zeggen dat de AIVD zomaar alle gegevens verzamelt die via kabels worden verstuurd.

De Nederlandse regering bepaalt waar de AIVD onderzoek naar doet. De AIVD mag alleen gegevens verzamelen en bewaren die verband houden met die onderzoeken waar de regering opdracht toe heeft gegeven. Andere informatie mag niet worden verzameld of opgeslagen.

Voor de gegevens die wel worden bewaard zijn strikte bewaartermijnen opgesteld. De TIB moet toestemming geven en de CTIVD voert strenge controles uit.

DNA-profielen

De AIVD heeft de mogelijkheid celmateriaal te verzamelen voor een DNA-profiel. Daarmee kan de identiteit van een persoon worden vastgesteld of geverifieerd. Dat is het enige waarvoor het celmateriaal mag worden gebruikt. Het mag uitdrukkelijk niet worden gebruikt om gezondheidskenmerken in kaart te brengen.

Hacking

Dat de AIVD de mogelijkheid heeft zich toegang te verschaffen tot een computer(systeem) is niet nieuw. Wel is duidelijker gemaakt welke verplichtingen en bevoegdheden de dienst in dat kader heeft. Ook zijn er regels opgesteld over het opvragen van gegevens uit de 'cloud'.

Gegevens delen

Om de nationale veiligheid te kunnen beschermen is samenwerking met buitenlandse diensten onmisbaar. Samenwerken mag echter niet zomaar. Daar zijn strenge voorwaarden aan verbonden. In de wet zijn vijf criteria opgenomen, zoals de mensenrechtensituatie en de democratische inbedding. Zelfs dan wordt niet zomaar samengewerkt: in veel gevallen moet de minister toestemming geven.

Het delen van gegevens is geen nieuwe bevoegdheid. Ook onder de oude wet mochten al gegevens worden gedeeld.

Begrippenlijst

TIB: Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden. De commissie bestaat uit drie leden. De drie leden zijn onder andere rechters of oud-rechters. Ze toetsen vooraf verzoeken van de AIVD om een bijzondere bevoegdheid te mogen gebruiken. Deze toetsingscommissie bestond niet onder de oude wet.

CTIVD: Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Deze commissie bestaat uit drie personen die achteraf (of gedurende een onderzoek) bekijken of de AIVD zijn werk rechtmatig heeft gedaan.

OOG-interceptie: 'onderzoeksopdrachtgerichte interceptie'. Het onderscheppen van gegevens, binnen de strakke (wettelijke) kaders van een onderzoek.

Veelgehoord over de nieuwe Wiv

“De AIVD werpt een ‘sleepnet’ uit en verzamelt en analyseert ongericht de gegevens van onschuldige burgers.”

Nee, dat is niet zo. De AIVD verzamelt niet zomaar gegevens. Om te beginnen verzamelt de AIVD alleen gegevens in het kader van de ‘Geïntegreerde Aanwijzing’ (GA). In deze ‘GA’ heeft de Nederlandse regering bepaald welke onderzoeken de AIVD moet uitvoeren. Voordat er vervolgens gegevens onderschept mogen worden, moet de minister daar eerst toestemming voor geven. Die toestemming wordt pas verleend als het verzoek goed onderbouwd is. Daarnaast is een oordeel van de TIB nodig. Dat oordeel is bindend. Als de TIB een negatief oordeel geeft, mogen er geen gegevens worden verzameld.

Om een analyse op deze gegevens uit te kunnen voeren (de inhoud van de communicatie bekijken) moet dezelfde route worden genomen. Ook dan is er eerst toestemming van de minister en een oordeel van de TIB nodig. Bovendien moeten er wel aanwijzingen zijn dat die gegevens nuttig zijn voor het onderzoek. Zijn die er niet, dan geeft de minister geen toestemming en geeft de TIB een negatief oordeel. Het oordeel van de TIB is bindend. De Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) controleert of de AIVD zich aan de wet houdt.

Hoewel er een kans bestaat dat de AIVD gegevens van personen onderschept die niet in onderzoek zijn, is de AIVD helemaal niet geïnteresseerd in die gegevens. Het maakt het onderzoek immers alleen maar lastiger. Daarom worden altijd alle irrelevante gegevens weggegooid. Tot wel 98 procent van de gegevens verdwijnt direct in de prullenbak. Voor de gegevens die wel bewaard blijven is een bewaartermijn opgesteld. Gegevens mogen niet onbeperkt bewaard blijven.

“De AIVD legt een geheime DNA-databank aan van alle burgers.”

Nee, de AIVD gaat niet van alle Nederlanders een DNA-profiel opstellen en bewaren. Het klopt wel dat de AIVD celmateriaal kan verzamelen om een DNA-profiel op te stellen. Dat DNA-profiel gebruiken we alleen om iemands identiteit vast te stellen. Dat is na een aanslag soms de enige mogelijkheid om de identiteit van een dader vast te stellen. Het DNA-profiel is een cijferreeks. Het celmateriaal mag niet worden gebruikt om gezondheidskenmerken in kaart te brengen.

“Ik kan niet meer zeggen wat ik denk, want de AIVD leest mijn appjes en checkt mijn Facebook.”

Nee, het is niet zo dat de AIVD voortdurend de telefoons van alle Nederlanders in de gaten houdt om te kijken wat burgers zoal naar elkaar sturen. Ook gaat de AIVD niet de hele dag op Facebook speuren wat gewone burgers aan het doen zijn. De AIVD zoekt altijd zo gericht mogelijk naar informatie over personen die een dreiging vormen voor Nederland. In alles wat de AIVD doet is het doel de democratische rechtsorde en de nationale veiligheid te beschermen. Juist zodat burgers zich vrij kunnen uiten. De vrees dat de AIVD voortdurend over je schouder meekijkt is dus ongegrond.

“De AIVD mag zonder aanleiding iedereen hacken.”

Nee, de AIVD hackt niet zomaar iedereen. Daar moet altijd aanleiding voor zijn. Voor deze ‘bijzondere bevoegdheid’ moet toestemming worden gevraagd aan de minister en moet een oordeel worden gevraagd aan de TIB. Dat de AIVD computers hackt is niet nieuw. Ook onder de vorige versie van de Wiv mocht de AIVD dat. Wel is duidelijker gemaakt welke verplichtingen en bevoegdheden de dienst in dat kader heeft.

“De AIVD stuurt zomaar gegevens van onschuldige burgers door naar het buitenland.”

Nee, de AIVD kan niet zomaar gegevens doorsturen naar het buitenland. Om de nationale veiligheid te kunnen beschermen is samenwerking met buitenlandse diensten essentieel. Maar het doorsturen van gegevens is aan strenge regels gebonden. In de wet zijn vijf criteria vastgesteld. Al deze criteria moeten worden afgewogen, waarna wordt bepaald of en hoe de samenwerking wordt aangegegaan. Zelfs dan gebeurt dat niet zomaar: in veel gevallen moet de minister toestemming geven.

Dit is geen nieuwe bevoegdheid. Ook onder de oude wet mochten al (persoons)gegevens worden gedeeld.

“Als ik stiekem een film download dan krijg ik de AIVD achter me aan.”

Nee, dat is niet zo. Ten eerste is de AIVD geen opsporingsinstantie. Bovendien doet de AIVD er niets mee als tijdens een onderzoek blijkt dat iemand een film downloadt. Immers, de nationale veiligheid komt niet in gevaar door het illegaal downloaden van een film.

Als er sprake is van een dreiging of de nationale veiligheid is in gevaar, dan delen wij natuurlijk wel gegevens met de politie en het Openbaar Ministerie. Immers: de AIVD arresteert zelf geen mensen. Dat doet de politie. De vervolging wordt door het Openbaar Ministerie gedaan. Ook daarin speelt de AIVD geen rol.